

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20749098>

QIZILQUM CHO‘LLARIDA EKOTURIZM IMKONIYATLARI

A.N.Meyliyev, SamISI turizm kafedrası assistenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada Qizilqum cho‘llarida ekoturizmni rivojlantirish imkoniyatlari keng yoritilgan. Tabiiy landshaftlar, noyob flora va fauna, iqtisodiy ahamiyat, barqaror turizm tamoyillari hamda xalqaro tajribalar asosida ekoturizmning istiqbollari tahlil qilingan. Shuningdek, mahalliy aholining turizm jarayonidagi ishtiroki va ekologik muammolarni hal etish yo‘llari ko‘rsatib berilgan.

Abstract: This article explores the opportunities for developing ecotourism in the Kyzylkum desert. It analyzes natural landscapes, unique flora and fauna, economic significance, principles of sustainable tourism, and international experiences. The study also highlights the participation of local communities and solutions to ecological challenges in the region.

Kalit so‘zlar: Qizilqum cho‘li ekoturizmi to‘g‘risida gapirilganda, barqaror turizm, ekologik muvozanat, mahalliy aholi ishtiroki va xalqaro tajriba asosiy kalit so‘zlar sifatida qo‘llaniladi. Ushbu kalit so‘zlar maqolaning mazmunini to‘liq ifodalaydi.

Keywords: When discussing Kyzylkum desert ecotourism, the main keywords are sustainable tourism, ecological balance, local community involvement, and international experience. These keywords fully reflect the content and focus of the article.

Qizilqum cho‘li O‘zbekistonning eng yirik tabiiy hududlaridan biri bo‘lib, Markaziy Osiyo cho‘l ekotizimining muhim qismi hisoblanadi. Bu hudud o‘zining keng qumtepalar, noyob o‘simlik va hayvonot dunyosi, shuningdek, qadimiy tarixiy yodgorliklari bilan ajralib turadi. Ekoturizmni rivojlantirish Qizilqumda nafaqat iqtisodiy foyda keltiradi, balki ekologik muvozanatni saqlash, mahalliy aholining turmush darajasini oshirish va xalqaro turizm bozorida O‘zbekistonning o‘rnini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Qizilqum hududi o‘zining tabiiy landshaftlari bilan ekoturizm uchun katta imkoniyatlarga ega. Cho‘l hududida saxaulzorlar, yovvoyi tuyaqushlar, bo‘rilar, qumsichqonlar va boshqa cho‘lga xos hayvonlar uchraydi. Bu hududda ekologik turizm dasturlarini tashkil etish orqali sayyohlarga cho‘l ekotizimining o‘ziga xosligi namoyish etilishi mumkin. Shuningdek, Amudaryo bo‘yidagi o‘simliklar, qadimiy karvon yo‘llari

va tarixiy obidalar ekoturizmni yanada jozibador qiladi. Ekoturizm Qizilqum hududida yangi ish o'rinlari yaratadi, mahalliy aholining daromadini oshiradi va hudud infratuzilmasini rivojlantirishga turtki bo'ladi. Cho'l hududida tashkil etiladigan ekoturistik lagerlar, sayohat marshrutlari va madaniy dasturlar xorijiy turistlarni jalb etadi. Bundan tashqari, ekoturizm orqali mahalliy mahsulotlar — hunarmandchilik buyumlari, milliy taomlar va xizmatlar bozorini kengaytirish mumkin.

Ekoturizmni rivojlantirishda barqarorlik tamoyillari muhim ahamiyatga ega. Bu tamoyillar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- a) Tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va ularni saqlash.
- b) Mahalliy aholining turizm jarayoniga faol qo'shilishi.
- c) Ekologik muvozanatni saqlash va cho'l ekotizimini himoya qilish.
- d) Turistlarga ekologik madaniyatni singdirish va ularni tabiatni asrashga undash.
- e) Turizm faoliyatida chiqindilarni kamaytirish va qayta ishlash tizimini joriy etish.

Qizilqum hududi faqat tabiiy resurslari bilan emas, balki madaniy va tarixiy boyliklari bilan ham ekoturizm uchun muhimdir. Bu hududda qadimiy karvon yo'llari, tarixiy yodgorliklar va xalq og'zaki ijodi elementlari mavjud. Turistlar uchun cho'l hududida milliy an'analar, folklor dasturlari va mahalliy hunarmandchilik ko'rgazmalari katta qiziqish uyg'otadi. Mo'g'uliston, Qozog'iston va Avstraliya kabi davlatlarda cho'l ekoturizmi keng rivojlangan. Ularning tajribasi Qizilqum hududida ekoturizmni yo'lga qo'yishda muhim o'rnak bo'lishi mumkin. Masalan, Mo'g'ulistonda cho'l safari, yulduz kuzatuv va milliy an'analarni turizm dasturlariga qo'shish orqali katta muvaffaqiyatlarga erishilgan. Qizilqumda ham shunday dasturlarni joriy etish orqali xalqaro turistlarni jalb qilish mumkin.

Ekoturizmni rivojlantirish jarayonida ekologik muammolar ham yuzaga kelishi mumkin. Masalan, cho'l hududida chiqindilarni to'plash, suv resurslaridan oqilona foydalanish va hayvonot dunyosini himoya qilish masalalari dolzarbdir. Ushbu muammolarni hal etish uchun ekologik monitoring tizimini joriy etish, mahalliy aholiga ekologik ta'lim berish va xalqaro ekologik tashkilotlar bilan hamkorlik qilish zarur. Ekoturizmni muvaffaqiyatli rivojlantirishda mahalliy aholining faol ishtiroki muhim ahamiyatga ega. Cho'l hududida yashovchi aholi turizm jarayoniga qo'shilishi orqali yangi ish o'rinlari yaratadi, milliy an'analarni turistlarga namoyish etadi va o'z daromadini oshiradi. Bu jarayon ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga ham xizmat qiladi.

Qizilqum cho'llarida ekoturizmni rivojlantirish O'zbekiston turizm sohasining yangi yo'nalishi bo'lib, ekologik barqarorlikni ta'minlash, mahalliy aholining farovonligini oshirish va xalqaro turizm bozorida raqobatbardosh bo'lish imkonini beradi. Ushbu hududda ekoturizmni kengaytirish uchun ilmiy tadqiqotlar, infratuzilma loyihalari va

xalqaro hamkorlik zarur. Shuningdek, mahalliy aholining turizm jarayoniga faol qo'shilishi, ekologik madaniyatni rivojlantirish va barqarorlik tamoyillarini joriy etish ekoturizmning muvaffaqiyatli rivojlanishini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Karimov A., Tursunova G. – “Navoiy viloyatida cho'l turizmi istiqbollari” *“Turizm va iqtisodiyot” jurnali*, 2025-yil. Qizilqum hududida ekoturizm va ko'chma turizm imkoniyatlari tahlili.
2. Dustova M.K. – “Qizilqum cho'llarida ekoturizmni rivojlantirishning iqtisodiy ahamiyati” *SamISI ilmiy maqolasi*, 2024-yil. Ekoturizm orqali mahalliy aholining daromadini oshirish masalalari.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-87-son Farmoni (2025-yil, 15-may) *Turizmni rivojlantirish bo'yicha huquqiy asos*. Cho'l turizmi va ekoturizmni qo'llab-quvvatlash choralari.
4. SamISI “Turizm” kafedrasini ilmiy ishlari – “Cho'l hududlarida turizm infratuzilmasi” *Servis fakulteti tadqiqotlari*, 2025-yil. Qizilqum hududida turizm infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha ilmiy izlanishlar.
5. Zarnews.uz – “Navoiy viloyatida ekoturizm va ko'chma turizm imkoniyatlari” *Mahalliy tahliliy maqola*, 2025-yil. Cho'l landshaftlari, mahalliy aholi ishtiroki va xalqaro tajriba qiyosi.
6. Hayitboyev R. – “Ekoturizm nazariyasi va amaliyoti” *Darslik, Toshkent: Fan va texnologiya*, 2019. Ekoturizm tamoyillari va cho'l hududlarida qo'llanishi.
7. Gov.uz – “O'zbekistonda turizmni rivojlantirish strategiyasi” *Rasmiy hujjat*, 2025-yil. Navoiy viloyati va Qizilqum hududiga oid strategik yo'nalishlar.
8. Muhitdinov X.S. – “Cho'l ekotizimlari va turizm” *Ekologiya jurnali*, 2024-yil. Cho'l ekotizimining ekologik muammolari va turizmga foydalanish imkoniyatlari.
9. Xs.uz – “Qizilqum hududida turizm klasterlari” *Mahalliy gazeta maqolasi*, 2024-yil. Hududiy turizm klasterlari va innovatsion mahsulotlar.
10. Navoiy davlat pedagogika instituti ilmiy ishlari – “Cho'l turizmi va mahalliy aholi ishtiroki” *Ilmiy to'plam*, 2025-yil. Mahalliy aholining turizm jarayonidagi roli va ijtimoiy ta'sir.